

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

UN SAT IAPONES ÎN EUROPA

Era o vreme cînd nu puteai vedea pe Iaponesi nici acasă la dinșii; afară de cîteva porturi, țara era închisă, și Iaponesul din popor nu cunoștea alt străin decît pe Chines, frate mai mare și dușman vechiu. Acum, de cînd «vîntul cel mare al Apusului» — cum zic ei singuri — bate puternic asupra Iaponiei, n'ai nevoie să o vizitezi în izolarea Oceanului ca să-î cunoști locuitorii.

Sînt Iaponesi la Londra, la Paris, și foarte mulți în Berlin, orașul european care li-e mai drag, fiind-că găsesc în el mai mult folos de tot felul decît ori-unde aiurea. Fără să mai vorbim de lucrătorii iaponesi din Statele Unite și din Rusia, care sînt și ele țeri unde nu se prea călătorește.

Am văzut astfel domnișor ^{pe} ~~Călugărul~~ ^{pe} ~~General~~ ^{pe} ~~Investitorii~~ ^{pe} ~~și~~ ^{pe} ~~Barba~~ rare, cu părul lucios și tare, cu ochii strîmbi avînd lumina foarte neagră, cu mișcări electrice, ca de maimuță sau de panteră, în multe capitale ale lumii. La Haga, am lucrat, la masa lungă a Arhivelor, lîngă un tăcut Iapones cu ochelari, care cerceta trecutul țerii sale, după rapoarte ale residentilor și ambasadorilor olandesi, cei d'intîiu cercetători și exploatatori ai Iaponiei. Am călătorit cu Iaponesi în tramvaiul dela Scheveningen. La Berlin, noi cîțiva Romîni bursieri furăm tovarășii de locuință ai unui *băiat de familie* iapones care avea toate păcatele băiaților de familie din Europa, apuseană și răsăriteană, adică: petrecea, nu învăța carte, scria minciuni acasă și întrebunța toată viclenia rasei sale ca să stoarcă împrumuturi după împrumuturi, totdeauna pentru întoarcerea acasă, unde fusese chemat telegrafic, de la stăpina casii, o bătrîna eminamente sgîrcită. La el veniau compatrioții, studenți și funcționari la legație, cari, aceștia din urmă, încăpeau toți în cabrioleta, cu care mergeau, cu totul indiferenți pentru curiositatea răutăcioasă, să se primble, totdeauna în cilindru și haine negre, la Thiergarten. Ba am văzut chiar în Bucureștiul nostru pe un Iapones, tot așa de corect, trecînd pe dinnaintea Academiei: Nu era pe atunci la noi nici-o misiune militară iaponesă, și trecătorul, în care lumea va fi văzut un simplu Țigan unguresc boierit, era un călător obișnuit.

Dar ceia ce nu cunoaștem noi Europeanii, cari am cetit Madame Chrysanthème a lui Loti, cari străbatem știrile despre războiul și cari am auzit despre minunile picturii și artei decorative iaponese, e *altă* Iaponie, Iaponia

populară, care e și cea veche de sute și poate mii de ani. Până la aceia e lung drumul și multă cheltuiala.

Cînd decî, într'o zi de Septembrie, un ciudat *pizzicato* de gitară, care nu sîmăna cu nici-un cîntec de pe lume, mă aduse, în grădina zoologică din Copenhaga, până la o poartă improvizată, în mijlocul unui gard de nuiele, pe care poartă era anunțată expoziția rară a unui sat iapones viu, locuit, am simțit o mare mulțămire de curiositate. Dar era să călătoresc în Iaponia cu un leu și douăzeci și cinci de bani!

Curtea, foarte largă, e închisă în fund de cîteva căsuțe. Copii iaponesi, foarte drăgălași, cu plete, gene lungi negre și obraji cari nu sînt de loc galbeni, ci trandafirii, se primblă, duși de mîină de un paznic al grădiniî; se primblă cu multă maiestate, cîripesc în limba lor ciudată, se infurie și țipă tot așa de ascuțit ca și copiii noștri. În dreapta, o mare estradă grosolană de scînduri albe: e *scena*, căci aici se dă reprezentație, de cîntece, de comedie, de tragedie, de luptă cu bețele, și de boscărie.

Nu vă gîndiți la Sada-Iaco, «marea tragediană» ce știe să moară așa de zguduitor și pe care Bucureștenii bogați sau risipitori au putut s'o vadă și ei mai anii trecuți. Acesta e teatrul popular, așa cum se găsește în sute și mii de exemplare în orașelele și satele îndesate ca boabele pe ciorchină ale Iaponiei și pe care-l vede acolo orice om de rînd, plătînd puțin sau chiar nimic.

Cîntăreața care m'a ispitit să vin e așezată pe un scăuieș. Are ace în păr — se poartă și ace a căror gămălie de sticlă goală cuprinde ape colorate — și e înfășurată într'o rochie lungă și strîmtă, care nu samănă de loc cu rochiile de paradă ale aristocrației, pe care sînt țesute în argint și aur toate lucrurile de pe lume, dela crab până la capul de mort. Ține ghitară cu o vădită deprindere de cochetărie și, pișcîndu-i strunele, mormăie cu un glas foarte suptire și blînd o arie fantastică: pare un elf de pădure care ține în mîină un bondar ce zbrînaie și-și potrivește glasul de glumă după al lui. De ascultători, public de tot felul, nu arată să-i pese prea mult: ochii negri privesc în aer spre țara unde așa se cîntă *serios*.

Apoi ca o vijelie trece pe scenă: într'o acțiune neînțeleasă — că nici n'ai vreme să o înțelegi, așa de răpede se frămîntă omuleții! — apar: o foarte cuminte fetiță, care calcă și se uită ca o pisică nevinovată, și doi atleți. Aceștia rămîn stăpîni pe scînduri. Și se luptă.

Par două babe grase și bugede, care ar fi uitat aproape cu totul să se îmbrace. Ca să fie asămănarea și mai deplină, sînt legați la cap. Cărnurile li se strîng războinic, căci, după cum asigură călătorii, grăsimea aparentă a atleților nu e decît creșterea neobișnuită a mușchilor. Apucă fiecare cite un mare băț de trestie, chiuie sălbatec cuvinte care se mîntuie printr'un șuierat, și își rup cu cea mai mare conștiință, cu o cinste pe care nu o cunoaște atletismul european, armele și spinarea asudată.

Cedant arma togae... Priveliștea se schimbă. Un adolescent cu fața vicleană

vine și clădește pe nasul său, pe buza sa de sus, pe bărbie, de-asupra unui betigaș, cele mai rare construcții ce se pot închipui, în care intră tablale, și cește, și linguri, și tot ce trebuie unui Iapones cu stomachul mic ca să-și bea ceaiul de toate zilele.

Representația continuă ceva mai departe. În virful unui chioșc, împodobit cu felurite lanterne de hirtie colorată; apare un meșter boscar, care nu-și coboară arta, rizînd. El împrăstie în aer o zăpadă de hîrtiuțe albe, printre care mișcă, mlădiindu-se cu silinți mari în toate părțile, evantaliul, care e bastonul Iaponesului. Ca să înțelegi perfecția jocului său, îți trebuie cunoștinți pregătitoare, pe care ne avîndu-le nimeni din public, el rămîne rece. Căci acest galben bărbat cu atitudinea de profesor a arătat barbarilor europeni, cari au plătit un franc și 25 de bani, vestitul *zbor al fluturilor*. Bucățelele de hirtie au căpătat întîiu supt degetele sale dibace oarecare înfățișare de fluturi, și mișcărilor savante ale evantaliului fac pe acești fluturi să se caute în văzduh, să zboare unul lingă altul, să se așeze împreună pe flori, să se înnalțe și să se coboare.

Altă schimbare de scenă. După fluturul fals, iată rața autentică, o frumoasă rață de Iaponia plutind într'un heleșteu meșteșugit, unde-i ațîță lăcomia peștișorii roșii. Alt boscar ține pasărea cu un frîu de ață. Rața înghite într'o clipă pe toți peștișorii și, în clipa următoare, supt apăsarea degetelor maestrului, îi dă înapoi pe iarbă, tot vii. Numai la actul al cincilea îi e îngăduit să-și minince. Mărea șiretenie stă într'aceia, că rața e foarte flămîndă și nu mestecă, că gîtul îi e strîns cu ața de-asupra rînzei și că meșterul, care ride cu atîta înțeleș, liberează îndată pe prizonierii rătăii.

Lîngă «scenă» s'a înnalțat un bazar, după chipul și asămănarea vechilor prăvălii de-acasă, mai mult o fațadă între scînduri albe. Mărfurile sînt stofe și acele mărunțișuri de lemn, de lac negru, de bronz, căroza li se datorește marea reputație a artei industriale din Iaponia. Și aici, cu toate că e de față «antreprenorul satului», un Olandes unsuros, împodobit cu o cocoasă, cu toate că clienții nu s'ar pricepe a tirguri lucruri așa de puțin obișnuite în forma lor autentică, — prețurile sînt foarte mici. Cu alt franc și 25 de bani, cumperi o cutie foarte drăguță, de un lemn ca al teiului nostru, dar mai întunecat, prinsă în încheieturi, fără să se fi prelins o picătură de clei și acoperită cu delicate aplicații de lemn lustruit.

În bazar publicul se întîlnește cu toți artiștii: și chitarista, și fetița-pisică, și boscarul cu fluturii, și cel cu rața, și echilibristul ceștilor de ceai, și atletii-babe.

Căsuțele, cu pereții ușori de lemn, cu ferestrele date în jos și avînd, drept singură mobilă, rogojine, paravane și cutii, nu cuprind decît meșteri, foarte absorbiți în lucrul lor. Ei taie cu briceagul, inleie, lustruiesc, cu regularitatea unor mașini și cu gustul unor artiști.

Un vînt rece de toamnă bate asupra grădini, și într'una din căsuțele șubrede o Iaponesă cu dinții negri și cu sprîncenile rase se strînge friguroasă

de-asupra unei cutiute cu jar, ca acel *scaldino* portativ, care era încă până mai ieri singura sobă a Venetienilor.

Și acești oameni mărunței și naivi în aparență, grămădiți până la un număr de peste 40 de milioane în săracele și asprele lor insule vulcanice, rîvnesc astăzi Împărăția raselor galbene din Răsărit.

Sînt oameni destoinici și originali în civilizația lor; binele lor nu ni face nici-un rău nouă. Să-î ajute Dumnezeu!

N. IORGA.

CÎNTECUL LUI SAÏDJAH

— DUPĂ MULTATULI —

Eū nu știū unde am să mor.
 Văzuī marea cea mare la țărml mării
 Cînd tatāl meū m'a dus acolo
 Să facem sare—
 De voiū muri pe mare
 Și de m'or asvîrli în apa-adîncă,
 Veni-vor chiții lacomī,
 Vor înota în preajmă-mī și vor întreba:
 Care din ei să'nghită leșul
 Ce cade către fund?—
 Eū nu voiū auzi.

Eū nu știū unde am să mor.
 Văzuī arzînd căsuța lui Pa'ansu, —
 El însuși puse foc,
 Și-a fost eșit din minți —
 De voiū muri în flacări,
 Cădea-vor bîrne-aprinse
 Pe leșul meū —
 Și-afară vor fi țipete grozave
 De oameni, cari aruncă apă,
 Ca să omoare fōcul —
 Eū nu voiū auzi.

Eû nu ştiu unde am să mor.
 Văzui căzind pe micul Si-unah din pom, —
 El culegea un rod al pomului
 Să-l ducă maicei sale —
 De voiû cădea din mărul cel înalt,
 Zăcea-voiû mort lângă tulpina lui
 Ca Si-unah, —
 Dar mama nu va plînge, ea e moartă
 Ci alţii vor striga cu glasul aspru
 Uitaţi-vă, Saïdjah e mort! —
 Eû nu voiû auzi.

Eû nu ştiu unde am să mor.
 Văzui mort pe Pa-lisus,
 El s'a fost stins de bătrîneţe,
 Albite-î erau pletele —
 De voiû muri bătrîn, cu plete albe,
 Veni vor bocitoarele
 În jurul mieu —
 Mă vor boci ca bocitoarele
 Pe Pa-lisus, şi toţi nepoţii,
 Şi ei, vor plînge cu amar —
 Eu nu voiû auzi.

Eû nu ştiu unde am să mor.
 Văzuiû atîţia morţi în satul meu:
 I-a 'nveşmintat în haine aîbe
 Şi-apoi i-aû coborît în groapă —
 De voiû muri acasă şi m'or îngropa
 La capul satului, spre răsărit, pe deal,
 Acolo unde iarba creşte 'naltă —
 Adînda va veni, şi haina-î de mătase
 Încet, încet de tot o să atingă
 În treacăt iarba 'naltă...
 Şi ei voiû auzi.

St. O. Iosif.

SPRE ALT TĂRÎM

În sania care zboară, se razimă a lene, cu spatele către vizitiu, boierul Tudor, înfăsurat așa fel în blană, încît abia i se mai vede nasul; iar ochii abia-î licăresc de sub căciula trasă peste frunte.

Se întoarce de la o vînătoare de lupi și, ca să se încălzească, duce la gură o sticlă cu cogniac. Pune sticla la loc, apoi își înfașă în jurul picioarelor pieile aproape înghețate ale lupilor uciși. Și, fiind-că degetele picioarelor încep să-î amortească, el mai scoate odată sticla și trage o înghițitură strașnică.

Înviorat de căldura lăuntrică, ar scoate o țigare să fumeze, dar renunță la fumat, din cauza lenei; și cu gîndul la chilometrii ce-l despart de casă, se lasă molatec pe coasta dreaptă.

Vizitiul, cu mustățile mărite de chiciură, cu genele albite de ger, dacă n'ar mișca din cînd în cînd brațul drept cu biciul, ar părea țapăn, înghețat pe capră de frigul cumplit ce domnește.

* * *

Boierul suferă de ger. Picioarele până aci usturătoare de reci încep parcă să i se încălzească. El simte cum somnul pare că vrea să-l fure. Ca prin vis îi trece prin minte gîndul că o adormire în sanie pe așa ger ar fi o admirație pe veci; dar tot ca prin vis i se părea că zîmbește de gîndul ăsta și se vede parcă dînd din umeri: «ei așa! parcă moare lumea numai cu una cu două...»!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E gata să adoarmă, dar de-odată simte că nu e singur și, de și este cu ochii înpăinjinăți de somn, vede în sanie, la stînga sa, un tînăr palid, mustăți, învelit într'o blană largă și ținînd în mînă ceva care aduce cu un baston sau o spadă.

Stăpînului saniei îi pare foarte curios cum acest mosafir s'a urcat fără a fi observat, dar se simte așa de atras de vecinul său, încît pare că un fel de simpatie îl încălzește. O căldură neexplicabilă molesitoare, îl cuprinde, pornind de la extremitățile trupului său spre inimă. E o adevărată atmosferă de simpatie aceia ce răspîndește în jurul său tînărul necunoscut cu înfățișarea sa blîndă, dar rezervată.

Boierul stă la îndoială: să intre în vorbă cu el sau nu? Acuma îi pare că chiar cunoaște de unde-va pe acest strein. În sfîrșit, împins de prietenia ce-î înspiră tînărul necunoscut, Tudor înclină capul spre el și, oricît de stranie îi pare situația în care e, zice politicos:

— «Mi se pare,—mă ierți de îndrăsneală—, mi se pare că te cunosc, ne-am mai întîlnit noi undeva... știu și numele d-tale... Ești... domnul... domnul...»

Tînărul, în loc să-și spună numele, răspunde simplu, cu o voce melodioasă ca de femeie:

— Da, d-le Tudor, ne-am întîlnit de mai multe ori!...

— «Dă-mi voie să-mi amintesc: unde? Ne-am întîlnit întîi în... Bre ce uituc sint!»

— «E ușor de amintit, d-le Tudor: în călătoria d-tale pe Marea Baltică... A fost o ciocnire de corăbii... eram chiar lângă d-ta...»

— «Aha, da, parcă... parcă-mi amintesc... da, da, îmi pare că ne-am văzut...»

— «Da, erai să te înnece!»

— «Parcă-mi amintesc... și cu toate astea, parcă nu!.. Curios.»

— «Apoi ne-am văzut în timpul unui duel cu pistolul: ai primit un glonte care era să-ți atingă inima. Eram lângă d-ta și m'ai privit în față zîmbind. Trebuie să mă recunoști.»

Boierul Tudor stă să-și amintească, dar nu răușește și zice:

— «Îmi pari foarte mult cunoscut, dar să mă trăsnească D-zeu dacă-mi amintesc.»

— «Ei, trebuie să mă cunoști: până și 'n timpul războiului ne-am întilnit. Nu ții minte? O ghiulea de tun era să ți iea capul; dară nu te plecași instinctiv, erai mort! Am văzut de aproape: eram lângă d-ta.»

— «Așa-i, chiar așa e!» zice boierul puțin cam încurcat. «Dar d-ta pari tînăr, și de atunci e cam mult. Cum se face...»

Unde erai d-ta de m'ai văzut?»

— «Ei? Treceam tocmai pe lângă d-ta... Ca să vezi cît te cunosc de bine, îți voi aminti de vinătoarea de urși făcută de prefectul, amicul d-tale,—eram acolo, dar nu cu invitație oficială.

Maștii? Îți mai amintești cum un urs a rupt în brațe pe un vînător, și cum, cînd s'a repezit asupra dumitale, i-ai împîntat cuțitul în inimă?! Puțin lipsea și te zdrobea! Era enorm ursul.»

— «Ei comedie! Vezi bine frate, noi sintem cunoscuți vechi. Dar să mă bată Dumnezeu dacă-ți știu numele; nu se poate: trebuie să facem cunoștință în lege. Îmi știu numele; acuma spune pe al d-tale...» Și Tudor și scoate în pripă mînușă, spre a întinde mîna sa necunoscutului. Tînărul la rîndu-i, îi întinde o mîna subțire de o delicatețe femească și zîmbește melancolic. Dar zîmbetu-i e așa de frumos: un suris ca de fecioară suferindă. Tudor privește în fața Necunoscutului, și se simte privit până în suflet de ochii negri, adînci și triști.

Tudor, uimit, ca în fața unei femei superioare, duce pripit mîna la cravată; cu un gîst își svîrlă chiciura de pe mustați, se incheie la haină să fie corect, și timid apucă mîna întinsă. Mîna e ca mînuța unui copil, într'a lui. Ochii Necunoscutului licăresc ca un suris prin lacrimi, în obrazul devenit de o ideală frumuseță.

— «Iată-mă», zice Tudor închinîndu-se respectuos, «dar matale ești o... o doamnă... Te rog să mă erți... dar ești o adevărată amazonă: cultivi toate sporturile. Asîști la dueluri, la naufragii, ieși parte la războaie, la vînătoare... Dar nu-mi pot explica... cum o așa tînără frumuseță se poate împăca cu violența sporturilor de acest fel.»

În clipa aceasta doi enormi lupi sar din amîndouă laturile ale drumului: unul asupra vizitiului, altul asupra lui Tudor.

Până să-și dea seama de grozava primejdie, Tudor zărește o spadă licărind

ca un fulger în mîna tînărului, și vede lupii atinși de spadă căzînd trăznîți în drum. Mișcările aū fōst așa de rāpezi, încit Tudor stă uluit ca în fața unei minuni, cînd vede spada dispărînd sub mantaua Necunoscutului... Drept orice vorbă, scăpatul, fluieră ușor, admirativ, apoi zice :

— «Să fiū afurisit!... pardon, domnișoară... doamnă, dacă am mai văzut așa iuțeală de mișcări! Matala ai fi un maestru de scrimă, cum n'am mai văzut... Eū sint un trăgător de prima forță; dar... așa ceva... nu! n'aș putea executa. Mulțumesc pentru viața vizitiului meu, și pentru viața mea.»

— «Oh, nu face să vorbim... să lāsăm astea...», zise Necunoscutul, zîmbind melancolic.

— «Nu face?... adecă așa e... Dar aș dori să știū cui datorese viața mea... Cu cine am onoarea, fericirea!... Cu cine?...»

— «Cu plăcere... Dar mai nainte voi spune cum sint numită de cei ce vorbesc de mine;» zice tînărul și face o paușă scurtă.

Tudor se simte cu totul atras de ciudata ființă. Parcă-i vine să-i ia mîna, să i-o strîngă... Parcă s'ar simți fericit să se sprijine de noul său amic și nu îndrăznește. Presimte că nu are să fie un nume plăcut numele ce-l va auzi, și, cu toate astea, dorește să-l audă; de aceia stă cu privirile ațintite la Necunoscut, ca hipnotizat de adîncimea ochilor negri, mari și catifelati ai tînărului.

— «Mă numesc», zise Necunoscutul, cu glas melodos, privindu-l blînd—, «mă numesc după cum este și țara. În Francia am un nume femenin, în Germania am un nume masculin. În România tot femenin. În Norvegia...»

— «Dar cine ești! Spune mai iute, te rog!... Dacă ai fi ori cine, eū te-aș stîma, te-aș iubi. Te rog nu-ți fie teamă... te rog, spune: cum te numești?!»

— «Mă numesc Moartea» zise cu o simplitate blîndă ciudata ființă.

Tudor, auzind acest nume, se așteaptă să simtă o răceală, o repulsiune oarecare. Însă dimpotrivă, în loc de răceală percepe o senzație de căldură plăcută, pornindu-i de la inimă spre extremitățile corpului. Sub impresia aceasta, el se inclină zîmbind și zice:

— «Sint încîntat, încîntat. Ah dar d-ta ești un înger! Sint încîntat, fericit!...»

Tînăra femeie inclină din cap ușor, grațios și zîmbește iar, cu un zîmbet ce pare că strălucește ca prin lacrimi din ochii mari, adînci.

— «Dar», zice Tudor devenit de-odată vorbăreț, «dar nu-mi pot explica visita d-tale. Parcă-mi vine să cred, și parcă-nu-mi vine să cred că matala te-ai ostenit anume pentru mine.»

— «Am venit pentru d-ta, Tudore.»

— «Vezi?.. Nu știū cum să zic, dar mi se pare acum ca și cînd ași fi avut o presimțire că o să vii... Parcă te doriam!.. Stii!? acum mi-ar fi părut așa de rău, foarte rău, dacă veniai pentru altul... Să nu te superi... dar restul omenirii nu te cunoaște. Toți te închipuesc sub o formă nefrumoasă, pe cînd pentru mine ești așa de blîndă, așa... cum să zic? nici n'am visat măcar vre-o dată o ființă atît de suavă...»

Fără să-și dea seama de ceia ce face, el îi ieia mîna și o sărută, apoi urmează... Uite ce mînuță mică, ce delicată!.. Ah! dar asta nu mai e o mînă,

e un crin! un crin alb!.. Dar ochii matale! Ce minunați!.. Pe cinstea mea, ai niște ochi, niște ochi dumnezeiești! Dar obrăjorii! dar gurița! dar zîmbetul asta!.. Așa frumuseți există oare? Nu sînt poate nebun?! Nu visez eu acuma. Ah, visez! căci numai visînd se poate vedea atîta gingășie. Visez! Visez, de sigur!

— «Nu, nu visez!..» zice străina blind, «nu visez!».

— «Nu se poate! nu se poate, că așa o zîna! așa un înger! să fie.. să fie... cine zici că ești?!..»

Ea îi zîmbește și cu o privire tristă, dar neînchipuită de frumoasă, îl pătrunde pînă în inimă și, fără a rosti vr'un cuvînt, dă din cap afirmativ.

— «Fie!» zice Tudor... «dar, Doamne, cum poți fi așa de frumoasă?! Cum poți avea un zîmbet așa răpitor de minți? Cum se poate închipui așa gingășii Dumnezeești? Pentru mine ești dar aci?! Așa o minune s'a coborît din cer pentru mine?.. Dar eu mi-aș da sufletul ca să fie adevărat... Spune drept... te rog, mă lași să-ți sărut ochiiăștia minunați?...»

Străina tacé: dar întregu-î chip e un zîmbet melancolic, dulce; întreaga ei ființă radiază un farmec așa de dulce, încît o vrajă pare a cuprinde mintea și inima lui Tudor. Fără să-și explice cum, el îngenunche înaintea ei. La o mișcare făcută de ea, ca să-l ridice, mantaua ei se desface, și el vede, într'un costum ca de gază și zefir, cel mai minunat corp, cea mai splendidă întrupare a frumuseții de forme... Frumuseța asta nemaî visată, chipul ei oval, zîmbetul guriței și al minunaților ochi triști-negri, și magnetica radiare a acestei frumuseți; toate acestea l-au făcut să uite cu cine este. Îi pare ceva așa negrăit de frumos, cum numai în basme a pomenit. Fără a judeca, el înalță brațele încet, împreunîndu-le, ca spre a se închina ei; dar zîna îi desface brațele, le ridică și și-le pune pe după gît. El cuprinde albul gît și simte căldura catifelată a îngerescului corp, și, prin porî, prin nări, aspiră mirezmele ce răspîndește negrul ei păr lung. El închide ochii și încet se înalță spre zîna să o sărute: și parcă îl doare sufletul de atîta fericire. Simte cum ea îl cuprinde în brațe moi, calde: îi pare că simte obrazul ei cum se apropie de al său, și de pe parfumul suav ce i se apropie de buze, simte ca ea își apropie gurița ei să-l sărute. Sînt petale de roză buzele acesteia care-l ating. Și sărutul lor e așa de parfumat, așa delicios și așa de amețitor de dulce, și se prelungeste atît de mult, încît inima lui Tudor se strînge, și-l doare parcă pînă în creier. Apoi îi cuprinde o amețelă, mîinile i se desfac de după gîtul ei, și e gata să leșine.

Ea îl susține, și-l readuce la viață cu o privire blindă a dumnezeeștilor ei ochi. Surîsul ei, obrăjii ei, ochii, fruntea, buzele sunt minuni de gingășie; și pe fondul negru al mantalei în care zîna stă răzîmată ca adîncită pînă la umeri, corpul ei reiese luminos ca o armonie de frumuseți sculpturale, aproape transparent, fosforescent.

El o privește: ar voi să se închine la arătarea aceasta supra-imaginară, și, cînd zărește din nou fața ei îngerească aplecată asupra lui, cînd vede zîmbetul ei îngeresc, o senzație așa suavă îl cuprinde, încet își aude inima cîntînd aiurîndă

de fericire în piept. Zîna se apleacă spre Tudor cu castitatea Prea-curatei Fecioare, își apropie din nou buzele ei de ale lui și într'un sărut negrăit de dulce îl ametește într'atit, încît, el, supt dezmierdările ei, se simte delirînd de fericire. El ghicește că în sărutarea asta își dă sufletul, și, spre a mai zări odată dumnezeasca arătare, deschide ochii. Întîi simte, apoi o vede cum ea îl sărută, privindu-l cu nețărmurită iubire: ochii ei par mai negri, mai adînci și mai frumoși; ei par a-și cufunda adîncul lor misterios prin ochii lui, prin creierul lui, pînă adînc în sufletul lui. Pe el îl doare atîta fericire supra-omenească. Simte cum supt desmerdările acestea mintea i se rătăcește și totul nu mai e decît un neînchipuit dulce delir; și-i pare că sufletul, inima, creierul și toată ființa, i se evaporază.

Ea încetează sărutarea și cu o privire îl readuce din nou la viață.

Lui îi pare că în gînd vorbește zinei... și-i zice :

«Cit de frumoasă ești! mai sărută-mă! mai... mai...! «Mă iubești..?» și tot în gînd aude, simte, cum ea îi spune cuvinte care îl ameteșc de fericire; șoaptele ei parfumate, aproape pătimate, le aude în inimă, le simte și le vede în propriu-i creier. Gîndurile cu care îi răspunde ea, sînt senzații neînchipuit de dulci, intraductibile în graii omenesc. Ea îl sărută pe ochi, pe frunte, pe obraji: fiecă sărutare a ei este pentru el un izvor de fericiri nouă. Îi pare că obrazul său radiază lumină sub sărutările ei; ochii lui văd prin pleoapele închise; văd în adîncul raiului. El aude și vede îngerii cîntînd așa de departe, și încet, încet, parcă pieptul lui se lărgește și tot raiul intră în pieptul lui: pieptul lui e raiul, și îngeruștile melodii pornesc de unde îi pare că a fost inima lui. Fiecare pîrticică a corpului său cîntă, psalmodiază de o bucurie supra-cerească. Zîna îl sărută pe buze, și de astă dată el simte cum inima, trupul și sufletul lui se topesc, se cufundă într'un delir de fericire: Supt sărutarea magică, el simte cum sufletul și ființa lui se evaporază, se înalță ușor, ușor, se schimbă într'o ființă transparentă și rămîne, în sărutare, pe buzele îngeruștii arătări, într'o dulce și supremă cuminecare de fericiri cerești, și ființa lui topită se pierde în melodiile raiurilor.

* * *

Ajuns acasă, vizitiul se dă cu capul de toți peretii; i-a înghețat stăpînul în sanie.

VASILE POP.

ÎN PEȘTERĂ

De pe tavane 'ntunecate
 Tăcute lacrimi cad mereu,
 Și par'că tot sporesc din greu
 Din mari izvoare depărtate.

Șuvițe tainice de apă
Spre peșteri drum de ani străbat —
Într'una se preling și sapă.
Tavanul șubred și 'noptat.

Dar după ani de picurare
S'aũ închegat coloane pline :.
Eterna bolții lăcrămare
In loc s'o surpe, — o susține.

Tot astfel lacrimi nesecate
In suflete ne-aũ picurat
Și de furtuni nenumărate
Viața noastr'a tremurat...

Dar azi cînd staũ virtejuri grele
Să ne răpună ori-ce-avînt,
Noi trecem fără păs prin ele
Și-aproape izbucnim în cînt.

Un suflet tînăr ne străbate
Și ne îndeamnă către cer —
Din suferinți abia 'ndurate
Ne-am făurit armuri de fer.

P. CERNA.

SĂRBAREA LUI ȘTEFAN-CEL-MARE ÎN ȘCOALE

Inițiativa pentru sărbarea aniversării de 400 de ani dela moartea lui Ștefan-cel-Mare, a celui mai falnic Domn român din cîți aũ existat vr'odată, s'a luat de către Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii Publice, mulțumită înțelepciunii patriotice a șefului său actual, care s'a știut pătrunde de importanța *educativă* a unei asemenea sărbări pentru generațiile tinere ale neamului nostru. Un alt gînd luminat, închinat și el planului unei comemorări a lui Ștefan, vrednice de el și vrednice de noi, a pus de asemenea amintirea lui în legătură cu ideea *învățăturii*, cu școala ; intruparea propunerii, făcută zilele trecute, de-a se înalța în București, din miile de lei ale boierilor vechi și ale bogaților noi, din banii cărturarului și din obolul țaranului, un așezămint de cultură academică pur națională, pentru cei

mai bunǐ licențiați romini de peste hotare, ar fi într'adevăr cea mai fericită sărbătorire a nemuritorului Domn moldovean.

Felul cum s'a pornit mișcarea și actul cu care ar trebui încoronată ea, ni bucură sufletele cu semnul vremii celei nouă, ale cărei zorǐ de bine s'aũ ivit de cițiva ani. Avem nădejdea că, înlăturându-se de aci nainte caracterul *personal* orǐ *politic*, meschin pe de o parte și nesocotit pe de alta, al sărbătorilor naționale ca aceia dela 2 Iulie viitor, el va fi înlăcut pentru totdeauna cu inspirația adincă din nevoile *culturale* și *morale* ale neamului. Mai nădăjduim dela Dumnezeu — și dela organizatorii sărbării — că peregrinii cucernici la mormintul dela Putna vor fi apărați cum se cuvine de revărsarea aceluǐ potop de vorbiri vanitoase, acelor tulburǐ valuri de vorbe goale sau nechibzuite, care aũ compromis în trecut destule zile de prăznuire națională. Căci numai astfel inimile noastre se vor innălța cu adevărat către cerurile albastre în care plutește, cu aureola unei glorii eterne, icoana de patriarch a marelui Domn; numai astfel sufletele noastre se vor limpezi de patimile și de grijile zilei, primind în cuprinsul lor amintirea neuitată a unei sărbători naționale împlinite cu toată cinstea de care-ĩ capabil un neam ce-și înțelege datoria de recunoștință către întemeietorii timpurilor sale de mărire trecută, către luceferii zilelor sale de slavă viitoare.

Deci în locul alergărilor după o șubredă tribună de orator gălăgios, în locul asigurărilor de pe acum ale unor aplause nemeritate, în locul pingării zilei sfinte cu lăcomia după gloria ieftină a cuvântătorilor fără de simțire curată și fără de pază la gura lor pornită tot atit de ușor spre ocărirea fraților de omenie ca și spre lauda deșeartă a strămoșilor pe cari nu-ĩ pot venera cum se cade, căci nu-ĩ înțeleg cum trebuie, — în locul tuturor acestor simptome întristătoare de mai 'nainte, datoria noastră este să ne pregătim pentru sărbare așa precum adevărații creștini se pregătesc de sfintele sărbători ale *Învierii*: postul il vom înlăcuti cu renunțarea la cultul stomachului, la scumpele și netrebnicele benchetuirǐ, iar rugăciunile prin citirea cu evlavie a cărților ce ni spun despre viața și faptele marelui Voevod, a operelor noastre literare — din nenorocire prea puține încă — ce cîntă imnuri de glorie întru pomenirea lui.

În școală mai ales, unde în ziua de 2 Iulie (căci mai curind, cum cer unii, n'ar fi cu cale) se vor împărți premiile, și unde profesori și școlari vor sărbători cu toții însemnătatea praznicului, — n'ar trebui să ne mulțămim cu atit. Ci de pe-acum încă, elevii ar trebui pregătiți asupra vremii lui Ștefan-cel-Mare, prin citirea și interpretarea operelor despre el, care ni stău la îndemână. Profesorii de

limba romină, cei de istorie și, pînă la un punct, chiar cei de religie vor alege cu îngrijire materia de predat supt acest raport, căci a o potrive cu cerințele programului de învățămînt este lucrul cel mai ușor. Se vor ceti și analiza, prin urmare, poeziile și legendele populare cele mai bune despre Ștefan (vezi colecția lui *S. Teodorescu-Kirileanu*), apoi puținele inspirații fericite din viața lui Ștefan ale poezilor noștri în prima linie *Doina* lui Eminescu și *Dumbrava Roșie* a lui Alexandri; mai puțin baladele artificiale și reci ale lui *Bolintineanu*. Ele pot fi cetite, ținînd seamă de vrista elevilor și de prevederile programului, în orice clasă a liceului. Căci, dacă la cursul inferior, în clasa întiîu de pildă, se vor ceti și interpreta numai unele părți din *Dumbrava Roșie*, pe care școlarii le pot înțelege, restul resumindu-se de către profesor, acelaș poem poate servi ca text de analiză literară chiar și 'n clasa a VIII-a. Profesorii de istorie vor insista și ei, la rîndul lor, asupra vieții lui Ștefan, fie la istoria patriei, fie 'n legătură cu istoria universală, fie numai ca termen de comparație cu mindrii eroi și cu epocile de glorie analoge ale altor neamuri, din alte vremuri. Publicațiile despre Ștefan, care vor apare sub auspiciile Ministerului de Instrucție, mai ales istoria populară a lui Ștefan, vor servi de asemenea ca texte de lectură literară la limba romină și ca material profesorilor de istorie. Cît pentru profesorii de religie, au și dinșii prilejuri foarte bune de-a contribui la pregătirea cu folos a elevilor pentru praznicul de la 2 Iulie, prin lecțiuni mai detaliate asupra faptelor cucernice ale «eroului creștinătății», asupra luptelor lui cu păgînii și a nenumăratelor mănăstiri ridicate de el, după strălucitele-i biruinți, întru mărirea lui Dumnezeu și întru păstrarea legii noastre rominești.

În cele două luni de Maiu și Iunie, școalele noastre vor fi pregătite astfel mi și mi de suflete curate și de minți luminate întru prăznuirea lui Ștefan, iar binele acestei fapte de cultură și de educație națională se va arăta prin mănoasele roade din viitor, cînd tinerele generații de-acum vor fi ele însele cetățenii țării, muncitorii culturali și ostașii neamului, spre fericirea desăvirșită a căruia o legendă minunată spune că va învia odată din mormînt Ștefan, călare, cu sabia în mînă și va da ultimul războiu, cel mai glorios și cel mai crîncen, de vor inota caii în singe pînă la coamele lor și vor pieri de armele rominești toți dușmanii noștri...

ION SCURTU.

N O R I I

Un înger rămas pe pământ, către seară
 Porni spre curata cîmpie cerească.
 Încet filfîiră supusele aripi;
 Acum e de-asupra pădurilor. Singur
 Un ploș îl întrece. Și tot mai adîncă,
 Și tot mai tăcută, e bolta albastră.

Un nor îl primește pe perna lui albă
 Și'l poartă prin aerul plin de lumină,
 Dar soarele soarbe culcușul cel moale
 Și îngerul sboară mai sus, că seninul
 Strînsese grăbit strălucită zăpadă,
 Urcase troene pe stînci mișcătoare.
 Acolo, pe-un vîrf rotunjit se oprește,
 Se culcă pe brînci și se uită în juru'i;
 Privirea'i se'mbată de fermecul lumii...
 Frumoasă și sfîntă natură!
 Ești orb ori nebun de cîrțești împotriva'i...
 Căci ea ca o mamă 'nțeleaptă ne crește,
 Și hrană ne dă din bogatele'i sînurî,
 Iar cînd obosești, dorim, pace, tot dînsa
 Miloasă deschide lăcașul odihnei...

Un praf de opal licărește în zare,
 De sus cad fișii de lumină pîzeișe
 De scaldă pămîntul în trîmbe de aur...
 Acum s'a desprins de o stîncă de abur
 Un trup de copil într'un leagăn-de spumă,
 Și vîntu 'ntîlnindu-l, pe brațe îl duce,
 Pe alb așternut de mătase-l adoarme.

Și-odată, în liniștea mare-a 'nmălțimii,
 Vieni ciripind ciocîrlia. Ce cată
 Un sol al cîntării în țara tăcerii?
 Afîta mișcare și-afîta tăcere! —
 O șoaptă măcar nu se-aude, un rîset...
 Arar de străbate un dangăt de cloșot,
 Blajin tînguindu-se'n gol, se topește...

*E seară. În valuri, vin calde arome:
Oftează-cîmpia muncită de brațe.
Departe, din umbre, se-apropie somnul.
Dar cerul întreg e cuprins de durere,
Căci mort e frumosu'mpărat al luminii!
În purpură zace în marginea lumii,
Și jaluica sire măreț îl îngroapă.
Aduce zambile în coșuri de aur,
Pe piept îi presară garoafe de sînge...*

*Un munte de flori viorii se înalță
Pe 'nchisul mormînt al apusului soare. —
În cer licărește luceafărul serii.*

*Și îngeru'n largi filfîiri se ridică
Mai sus, tot mai sus, și se pierde prin stele...*

G. VILSAN.

CRONICĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Drama d-nei Constanța Hodoș, *Aur*, cuprinde, în cele patru acte ale ei, scenă foarte puternice. În cel d'întăiu vedem pe un zgîrcit ce moare cu gîndul la banii ascunși; pentru acești bani se zbuucimă și toată lumea în jurul lui; și vechea servitoare, Ana, care e sfătuită să fure, de bărbatul ei, circiumarul satului, și care trăiește numai pentru a înălța cît mai sus în școli și, deci, în societate pe fiul ei, Petru, și sora bolnavului, o trufașă văduvă, care se îmbunează pe lingă el, chemată și iertată numai în ceasul din urmă, tot pentru banii din cutie. Ana fură; d-na Cozma, sora, se răpêde pentru același scop și anunță prin ocări în fața fratelui ce s'a lăsat furat, descoperirea: el moare, trăsînit. — În al doilea, tablouri de dragoste curată alternează cu pre-gătiri întunecate, de conspirație. D-na Cozma stă la curte, tot nemîngîiată pentru banii pierduți; Petru a putut ajunge student și e pentru moment acasă; D-na Cozma, care bănuiește pe Ana, are o frumoasă fată, Cornelia, pe care o iubește Petru: atunci d-na Cozma pune la cale o comedie de iubire, menită să aducă descoperirea hoților de «aur»; actrița joacă superior: Petru-i e drag în adevăr. — În al treilea, se face logodna. Petrecerea e întreruptă de vestea grozavă că tâlharii au intrat în sat, călăuziți de o slugă a mortului, care poate să fi gicit în mina cui e aurul cel mult. — Al patrulea act cuprinde deznodămîntul: toți au mers la circiumar și-l chinuiesc; Ana-i înșeală dindu-li aramă acoperită numai cu aur. Între cei ce năvălesc însă, e și Petru, care e străpuns de un glonț de pușcă. Cornelia moare lingă dînsul. Vai de cele două triumfătoare pentru «aur»: Ana și d-na Cozma!

Sînt caractere (caracterul lui Petru și al Corneliiei e că se iubesc), dialogurile sînt foarte naturale; limba e tot așa de frumoasă ca și în celelalte opere ale autoarei.

În total însă, ca dramă, lucrarea are unele slăbiciuni. Drama trebuie să desfășure o acțiune, care, cu sau fără voia noastră, să ne amestece și pe noi, să ne facă părtenitoriî uneia sau alteia din ființele care se luptă și, la urmă, să

ne împace prin seninătatea, prin restabilirea de armonie a unei încheieri logice, drepte. Sau, în așa numitele *Schicksalstragödien*, când omul se luptă cu puterile mari, nevăzute, ale lumii și e învins de ele, pe drept sau pe nedrept, înfrîngerca lui ne împacă totuși, de și simțim milă; ne împacă pentru că așa e *necesitatea* care nu se poate înlătura, ne împacă în același chip ca și gândul la moartea noastră însăși.

Însă în «Aur» nu putem avea simpatii răspiccate pentru nimeni, afară de cei doi tineri cari nu sînt luptători, ci se află în afară de dramă oarecum. D-na Cozma are nevoie de «aur», pentru a trăi în lux, mîndrie și risipă; Ana nu poate șterge prin iubirea ei de mamă — care se arată numai în dorința de a da o carieră fiului iubit — sentimentul de răspingere pe care-l inspiră actul josnic al furtului, chiar de la un zgîrcit. Faptele rele mari, îndrăznețe, pentru scopuri foarte înalte, nu împiedecă iubirea noastră pentru acela care le-a săvîrșit, jertfindu-se oarecum pe sine, jertfind liniștea și norocul său; dar furtul nu poate ajunge tragic, nu poate sta la temelia unei încheștări de suflete cum e drama. Pentru ca «aurul» însuși să devie eroiul, ca o manifestare a soartei, a necesității totdeauna biruitoare, ar trebui o altă întindere și alt ton în expunerea conflictului dramatic. Deznodămîntul, foarte energic, nu împacă; amîndouă părțile luptătoare sînt lovite, și lovitura aceasta nu vine de la păcatul însuși, de la greșeală de-a dreptul, logic, ci printr'o întîmplare.

Ceia ce nu împiedecă de loc că «Aur» e cu adevărat o lucrare frumoasă și că pe scenă chiar ea poate mișca și zgudui, — dacă ar fi jucată cu toată tragerea de inimă, de actori cari și-ar-iubi rolurile.

*

Academia Romînă a votat în sesiunea ei generală, mai ales din inițiativa d-lui Maiorescu, o schimbare a ortografei ei. Nu va mai fi de acum nici *ó*, *é*, pentru *oa* și *ea*, nici *sc* pentru *st*, și tipografi publicaiiilor Academiei vor putea pune la Museu saii topi la turnătorie litera *q*. A se va scrie numai așa.

Mai puțin fericite ni se par două hotăriri. După Academie, care poate vota, dar nu conștrînge, dacă n'a convins, *i* ar fi să se scrie așa numai la începutul cuvîntului, iar altfel cu *â* (pentru a salva aspectul *Român, România*): *â* e însă mai urît decît *i*, și sunetele întunecate se deosebesc mai lesne unul de altul, cînd sînt scrise *â* și *i*, decît cînd ele se înfățișează ca *â* și *â*. Academia a mai desființat scurtarea pe *u* și *i*, ca *noii, oamenii*. Însă aici sînt sunete particulare, căci *ii* nu e *u* și *i* e departe de *i*. De ce am voi să ascundem sunete pe care le avem? De ce am impune încă o convenție ortografică?

«Convorbirile literare» vor apărea cu noua ortografie. Alt cineva n'a primit-o însă pînă acum în părțile ei care se deosebesc de usagiul general. Ca și în materie de limbă, acesta hotărăște însă și în ortografie.

N. IORGA:

RĂSPUNSURI

D-lui Crețulescu, avocat, Craiova. — Adresați-vă d-lui Virgil Onițiu, directorul liceului din Brașov și vice-președintele Societății de teatru; din-sul vă poate da toate lămuririle dorite.

Vaideanu, Roman. — Nu e bună.